Ч. 60. (10.735). Львів, пятниця 19. березня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто почт. щад. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. Гол. Редактор приймає від 11—1э год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Речинець для протверезення.

Liberum veto. — Добрий приклад Швеції та Чехословаччини. — Відкладена сесія. — Час до надуми.

Великі та малі европейські держави, що вібрались на останню раду в Женеві в справі прийняття Німеччини на постійного члена Ради Ліги Націй, мають майже пів року часу до надуми над своїми успіхами, а чужими невдачами. Не поміг дипльоматичний хист Чемберлена та Бріяна, щоби погодити ворожо настроєних. Вистачило одного впертого голосу: представника Бразилії і не можна було перевести формальности щодо вступу Німеччини до Ради Ліги.

Остання женевська сесія мала цілу низку ріжних тонів — від бадьоро-ясних до меляхолійно-чорних. Поодинокі моменти її дискусії стануть повчаючим матеріялом для її провідників. Першим пунктом над яким імовірно прийдеться їм подумати, буде цей пункт статуту, що домагається однодушної згоди, коли діло йде про прийняття нового члена. Пункт створений з дуже ідеальних мотивів, як личить організації, що має дати приклад повної гармонії між державами, що хотять почати добу мира. Одначе, як виявляється, зрівнання представлених держав у Лізі щодо їх прав голосу може довести до непередбачених несподіванок, коли один голос малої держави може спаралїжувати працю всіх инших і инші мусять йому підчинитись.

Чехословаччина та Швеція пробували прикладом своєї доброї волі вплинути на инші завзяті держави, відступаючи свої місця в Раді Ліги — Польщі та Голяндії, які мали би там одержати непостійні місця. Та це не помогло. Є звістки, що коли Чемберлен і Бріян підковували справу щораз сильніше, в останній мент крім Бразилії підставила ще свою ногу Румунія, також домагаючись місця в Раді. У такій атмосфері Бріян утратив віру в силу свого красномовства, а Чемберлен у силу тверезих аргументів. Вони рішили згідно з представниками Німеччини, що єдиною розвязкою ситуації є відкласти всю справу до вересня. Одночасно всі держави, що підписали льокарнські договори, проголосять однозначний комунікат, що не вважають перерваних нарад нарушенням своїх зобовязань і ослабленням доброї волі продовжувати працю порозуміння.

Таке закінчення метушливої женевської сесії дасть привід ріжним державам до ріжних висновків, але ніодна з них не зможе заперечити факту, що льокарнське братання зазнало сильного удару. Шестимісячний речинець перерви має послужити їм до перевірки своєї закордонної політики — протверезення їхньої гарячки в ріжнім напрямку. Англія та Франція прохолонуть мабуть у своїй вірі щодо мирних настроїв деяких малих держав. Малі держави прохолонуть у своїм запалі, віруючи в свою силу рівноряду з великими, тому, що в Женеві поводяться з ними як з рівними. І ті, що вірять у мирні наміри Німеччини і ті, що не вірять їй, матимуть час знежити всі аргументи. наскільки співпраця з нею є в інтересі нової мирної політики. Бріян, якого прощальну промову принесуть завтрішні часописи, не забуде пригадати всім державам своєї головної ідеї в новій формі: що держави представлені в Лізі Націй повинні промовляти спільною европейською мовою, а не мовою своїх вузьких державних інтересів.

Ліга Націй повстала як наслідок великої війни, в якій найбільші держави прийшли до пізної та гіркої правди, що навіть перемога при нинішних засобах війни не виплачується. Коли ці великі держави, у власнім інтересі, бачать необхідну потребу шукати порозуміння між собою і навіть з иншими, найменшими державами, то ясно, що держави, яких самостійна політика не може відгравати ніякої ролі на европейській сцені, мало мають виглядів на наслідування Італії, яка буцім-то хоче творити зовсім нові союзи, на власну руку, не віруючи нікому, тільки власній прибільшеній силі.

Французька та англійська дипльоматія в першій мірі зробить тверезі висновки щодо своєї дотеперішньої поведінки на женевськім грунті. Нема сумніву, що Чемберлен і Бріян мусіли шепнути дещо приємного на вухо мін. Скшинському, обіцюючи йому, що Польщі ніхто не гадає кривдити. Хто зна, чи таких обіцянок не одержали ще инші представники малих держав. З цих довірочних розмов счинилась міжнародня метушня. Молоді народи не ріжняться нічим від дітей, які розуміють обіцянки згідно з власними бажаннями і домагаються їх здійснення негайно. Инакше починають заводити на весь голос. Деякі поважні польські органи є пересвідчені, що Німеччину не прийняли до Ліги Націй лише тому, що Польща вперлася і вчать своїх дипльоматів розуму на майбутнє: щоби кричали спільно з усією суспільністю на весь голос доти, доки всі „великодержавні польські домагання“ не будуть у Женеві здійснені.

Цим мабуть навіть шестимісячний вакаційний речинець для протверезення нічого не поможе.

Політика сіоністів.

Політичні резолюції II. загальнопольського Сіоністичного Зїзду.

У Варшаві закінчився II. зїзд сіоністичних організацій цілої Польщі. Дня 16. березня приняв він політичні постанови, що мають лягти в основу практичної політики жидівського клюбу в соймі та сенаті. З огляду на вагу тих постанов наводимо їх у цілости: 1) Зїзд висловлює довіря для нового голови жидівського клюбу посла Гартгляса; 2) Зїзд приймає декларацію посла Гартгляса (в нас поміщена вона в скороченому виді вчора), зложену на засіданні жидівського клюбу по виборі його на голову і зголошену до протоколів до потверджуючого відома; 3) Зїзд взиває послів і сенаторів до підтримування політики Гартгляса; 4) Зїзд стверджує, що не зважаючи на усильні старання б. голови Жид. Клюбу посла д-ра Райха в пертрактаціях з урядом, закінчених порозумінням з дня 4. липня 1925 р., уряд не дотримав своїх зобовязань, що випливали з порозуміння, заключеного між ним і репрезентацією Жидівського Клюбу. Супроти того зїзд взиває всіх сіоністичних послів і сенаторів, щоби на засіданнях Жидівського Клюбу голосували за внесенням на перехід Клюбу до опозиції проти уряду; 5) Зїзд взиває сіоністичних послів і сенаторів, щоби поробили в Жидівському Клюбі відповідні кроки для оголошення змісту угоди, що може наступити тільки в порозумінні з президією Начальної Ради.

Слід замітити, що делегати на зїзд зі Сх. Галичини запропонували були окремі цілком відмінні від принятих резолюції, які зїзд відкинув. Вони не давали нічого нового над те, про що при всякій нагоді говорив посол Райх в опованнях своєї політики. В першій з тих відкинутих резолюцій було між иншим таке місце: Зїзд вважає польсько-жидівське порозуміння за один із середників, що ведуть до забезпечення жидівському населенню повноти політичних, господарських і національних прав. За те друга точка пропонованих резолюцій мала чисто демонстративний характер. Виходячи з заложення—звучить вона—що правопорядок і поступ держав може істнувати тільки при допомозі забезпечення всім народам, що живуть в державі, всяких можливостей цілковитого розвитку в межах Річипосполитої зїзд взиває жидівську парляментарну репрезентацію до підтримування національних меншостей в їх боротьбі за національне право, якщо таке не стоїть у конфлікті з інтересами жидівства.

Про ніяку опозицію до уряду в тих перепавших резолюціях нема ні згадки, а натомісць є тільки делікатне вазначення, що, мовляв, уряд не зробив нічого в справі поліпшення долі жидівства, а мін. Грабський Ст. далі форсує nu nerus clausus, не зважаючи на угоду. Ніяких конкретних пропозицій боротьби хоч би проти цього останнього революції не заключали. Не диво, що вони провалилися.

Львівська „Хвиля“ пише з тої нагоди, що — мовляв — наші, тобто „малопольські“ делегати підняли справу національних меншостей в запроєктованих резолюціях, а зїзд між своїми резолюціями цю справу цілковито пропустив. Видно, що не тільки Поляк, але й „малопольський“ Жид розумний як по шкоді. Тільки так можна собі пояснити оту демонстративну резолюцію зі застереженням, щоби підтримувати національні меншости тільки тоді, коли вони не остають у конфлікті з інтересами жидівства. Але зважаючи, що Райх і його „малопольські“ поклонники та родимці стоять завдяки своїй політиці в конфлікті з усіми національними меншостями за винятком польської у Східній Галичині, то не знати, які меншости мали проєктодавці на думці.

Америка і Женева.

Американська преса, передаючи точні справоздання з усіх дискусій у Женеві, не скриває свого невдоволення, що поодинокі держави, починаючи від Франції та Німеччини, самі провинились у кризі переговорів. На загал преса не ставиться прихильно до поглядів німецьких делегатів, які не хотіли відступити від свого неприєднаного становища. Деякі органи не скривають свого невдоволення, заявляючи, що передбачали вислідок цих непорозумінь. Американський уряд нерадо висловлює свої погляди про невдачу переговорів, одначе не скриває, бажання, щоби вони скінчились успішно. Акція президента Куліджа щодо загальноевропейського розброєння була би вповні захитана, якби льокарнське порозуміння розбилось.

Кінець жен. нарад.

17. березня було рішаюче засідання заг. збору Союза Народів. Представники держав жаліли, що не вдалося прийняти вже тепер Німеччини, як надіялися. Мельо Франко заявив, що постанова Бразилії є невідклична й оконечна. Вето проти прийняття Німеччини піддержуватиме доки краї півд. і сер. Америки не одержуть місць у Раді Чемберлен, як предс. першої комісії висловив признання для Швеції й Чехословаччини. Жадання Німеччини признати їй місце в Раді, признано слушним і оправданим, але не позволило на те становище Бразилії. В імені Вел. Британії й сім держав що підписали льокарнські пакти заявляє, що готові дальше вести почате льокарнське діло. Бріян відчитав заяву, що жаліє з причини неприйняття Німеччини. Збори бажають, щоби до вересня поборено труднощі і щоби прийнято Німеччину. Предс. Ради Іші предложив для зреформування Ради вибрати спец. комісію. Предст. Парагваю Кабалєро заявив, що держави півд. і сер. Америки не погоджуються зі становищем Бразилії, хоч розуміють її, бо півд. Америка має право до широкого представництва в Раді. Опісля принято внесення Бріяна, щоби звіт I. комісії в справі прийняття Німеччини відложили до вересня ц. р. Після принятя внесення голова зібрання Да Коста замкнув засідання короткою промовою.

Німецькі делегати перед виїздом із Женеви приймали ріжні делегації.

Бріян після нарад із Штреземаном і Лютером кинув Женеву.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

НОВИНКИ.

— **Перший концерт Любви Колесси** пройшов, як і минулорічні з величезним успіхом при битком виповненій салі. Публика витала артистку з правдивим одушевленням бурею оплесків і квітами. На концерті явилася численно й чужа публика, між иншими чеський консуль з жінкою, як і рецензенти львівських часописів та представники музичного світа, які з видимим захопленням прислухувалися концертовим продукціям української пяністки. В пятницю, 19. р. м., пяністка дасть нам змогу в друге пережити такі ж гарні хвилі, як на попереднім концерті.

— **Нова филя переслідувань.** Довідуємося, що голову Українського Національно-Демократичного Обєднання, п. д-ра Дмитра Левицького, потягнула прокуратура до судової відповідальности в золочівському суді за перестуnство з § 65 к. з. Цього незаконного вчинку допустився д-р Левицький нібито у своїй промові, виголошеній на вічу в Золочеві.

— **Нові арештування комуністів на Волині.** Цими днями арештовано на Волині знов більшу скількість людей, підозрілих в комунізмі. Польська преса пише з приводу тих арештувань, що власти відкрили волинську організацію комуністичної партії Західної України, арештувавши загалом 27 осіб, в тому числі півний окружний комітет і всі комітети провінціональні. Арештувано людей з луцького, здолбунівського, рівенського, дубенського і ковельського повітів. Самий окружний комітет арештовано у хвилі, як він збирався на нараду. Між арештуваними є нібито аж 10 учесників кооперативного курсу, влаштованого т-вом „Просвіта" в Луцьку, з яких польська преса робить небезпечних агітаторів, що покінчили спеціяльний агітаційний курс у Харкові (!) і приїхали до Польщі з метою вести комуністичну пропаганду під покришкою української кооперації. Польська преса дикує, що цими арештуваннями зліквідовано остаточно цілу комуністичну акцію на Волині. Чи не маємо тут до діла з новою провокацією і чи не переведено припадком цих арештувань з метою зліквідувати й ті кооперативи, що ще животіли на Волині під опікунчими крилами польської влади?

— **Виясненння.** В справі новинки п. н. „Друкарські хитрощі, чи купецька помисловість" просимо уклінно, в імя правди, помістити у Вашім цінним органі отсе вияснення: Цінник, про який мова, випрацювала наша фірма. Наша фірма веде від вісьмох років насінний відділ, а видаючи щороку цінник насіль, зробила не і в цім сезоні. Тому, що видання цінника було спішне, а по нашим інформаціям українські друкарні були завалені працею, віддали ми друк п. Яськовому, бо він зобовязався виконати доручену роботу в найкоротшому часі. Як відомо, крім Союза Спілок і нашої фірми ні одна українська фірма не веде осібного насінного відділу. Не сподіючись отже, що найдеться якась нова фірма, яка ще не вміє злацити цінника і схоче чужу працю вихісновувати, не вмістили ми друкованого застереження і рахуючи на чесність п. Яськова, вдоволилися його устним запевненням, що нашого манускрипту ані складу нікому не відступить. Чимало здивувалися ми, коли кілька днів по появі нашого цінника принесли нам до бюра ваш цінник, одначе з фірмою „Регулятор". Знаючи, що фірма „Регулятор" торгувала досі полотном і черевиками, думали спершу, що це якийсь дотеп. На жаль, переконалися небавом, що п. Яськів пустився дійсно на хитрощі і зредагований нами цінник та заплачений нами склад відступив — мабуть недаром — фірмі „Регулятор". Таке несовісне поступовання пятнуємо отсим публично і перестерігаємо наших купців перед п. Яськовом. З другої сторони не можемо вийти з дива, що фірма „Регулятор" рішилася на таку помисловість, дaючи чужий зміст під свою вивіску, і ще так незугарно, що не здобулася навіть на власне слово до відборців. Ціла нами зредагована часть міститься у відбиттю печатки їх фірми. Тому, що нам дуже важно, аби наші Вп. Відборці довідалися, яка причина появи нашого цінника під фірмою „Регулятор", просимо не відмовити нам і помістити в найблизшому часі „Діла" отсе наше вияснення. З правдивим поважанням Пром. Торг. Спілка „Відбудова". — До неї справи з фірми „Регулятор" одержуємо знов таку замітку: „У відповідь на „Друкарські хитрощі чи купецька помисловість" просимо ласкаво надрукувати що слідує: 1) Відбудові" радимо спитати незнану нам фірму „Триюмф" про „літературну кражу" цінника насінь, котрий справді відрізняється тільки написом фірми. 2) „Регулятор", випускаючи свій цінник штучних погноїв та насінь, ужив дійсно мистецької кліші „Сівача", котра є власністю видавця літерат. книжок Вп. Гр. Гануляка. 3) „Регулятор" завдяки своїй широкій торговельній звязи стоїть зі своїми клієнтами в тісним та приємнім контакті і зазнає елементарну купецьку льояльність і тим самим не оглядається за подібними фірмами. Отсе все „в інтересі купуючих". — Додамо від себе, що справа надто маловажна, щоби розводити над нею дискусію, хоч вона не у всіх деталях ясна.

Оба цінники в нас на руках. Містечко обидва ці вияснення, вважаємо цим справу полагодженою.

— **Пробний напад?** У Варшаві напали злодії на возного Польського Торговельного Банку, якого звязали, домагаючись інформацій, де є гроші, кличучі движки в умеї банкові секрети. Розбили залізну касу, що виддержує вогонь та не найшли там нічого. Поліція ставить теорію, що це був „пробний напад" молодих практикантів у бандитизмі, щоб перевірити їх професійні здібности. Добре бодай, що не треба ставити теорії, чому каса банку була порожня.

— **Зріст бандитизму.** Наші краяне можуть потішитися: злодійства, грабежі та бандитські напади ростуть не тільки в нас. Рекорд бандитизму здобуває нині, здається, країна численних рекордів: Злучені Держави. На протязі одного року було там 9500 вбивств. Найбільшими центрами організованого бандитизму є Ню-Йорк, Чікаго та Філядельфія. Недавно за одну неділю ню-йорська поліція придержала 1000 осіб підозрених у злочинах. У Чікаго за один тиждень убито наскільно 41 особ. Найцікавіше те, що в численних випадках злочинці находять піддержку деяких урядових органів, бо злодії та бандити засипують представників влади та поліції грошевими дарунками. Є навіть багаті підприємства, які фінансують організації злочинців, щоби поділитись добичею. З Чікаго та Ню-Йорку пішли до вашингтонського сенату прохання великої організації громадян, щоби уряд призначив окрему комісію для розслідження причин злочинства і придумання доцільніших засобів боротьби з ним.

— **Шевченківське число „Карпатської Правди"**, органу комуністичної партії Чехословаччини для українського Закарпаття, вийшло з багатим змістом, прикрашене кількома знимками. „Карпатська Правда" це одинокий Закарпатський орган, що виходить в Ужгороді чистою українською мовою і фонетичним правописом.

— **Ucrainica.** В 77. ч. „Прагер Прессе", у відділі „Slavische Rundschau", находимо інформації про нове видання „Української Н. лади" в Берліні, про новозасновану „Просвіту" в Білгороді й новий український громадянський комітет у Празі.

— **„Свобода"** ч. 11 містить: Завдання політичної організації на селі. — Ще про самоврядування. — В справі еміграції. — Проти політичної псевш. — Гонить польських агітаторів. — Француз про Польщу. — Як розвивається польський промисл? — З партійної організації. — Жіноче віче. — Справоздавче віче пос. Хруцького. — Що чувати в світі. — Новинки. — Шевченківське свято у Львові. — Погребеньки польських монархістів. — Нові книжки і видання. — Дописи з краю.

З чужих видань.

Книжка Фридриха Новака про воєнні події. — Збірні твори оперового співака.

Недавно появилася у Відні нова книжка про воєнні події п. наг. „DER WEG ZUR KATASTROPHE". Автор її, Фридрих Новак, який був членом австр. генерального штабу, а після війни інтимним приятелем генерала Конрада Гецендорфа, подає між иншим дуже інтересний осуд того останнього про справжню причину поспішного покинення Львова в 1914 р. А саме, по словам Гецендорфа, після перших невдач був плян здержання — бодай часового — російської армії безпосередньо перед Львовом. Того наміру не можна було перевести іззаза нічим неоправданої та безприміорної паніки цілої 23-ої дивізії мадярських гонведів, що мали за завдання боронити відтинка Рава-Жовква. Отся ганебна втеча цілої дивізії зробила всяку спробу оборони Львова ілюзоричною. — Так то поволі довідуємося про справжні причини стратегічних невдач різних недоспілах Наполеонів, за які свого часу обвинувачувано неповинних селян, обвішуючи ними всі придорожні дерева й телеграфічні стовпи. На таке „геройство" умундуровані патріоти зпід Тиси й Висли мали завсіди час, навіть тоді, коли губили запятки.

Під заголовком „MEINE SÄMTLICHEN WERKE" (Ernst Rowohlt Verlag, Берлін) вийшла недавно другим виданням книжка Льва Слезака. Так охрестив славний тенор віденської державної опери збірку споминів зі свого життя: тяжкого дитинства й повного пригод та злиднів молодечого віку і небувалих успіхів, незвичайних тріюмфів та власного родинного щастя в пізніших роках. Книжка Слезака, любимця віденської оперної та концертної публики (та чи тільки віденської?), придбала йому не менше прихильників і в кругах читаючої громади, доказом чого хочби велике її поширення. І треба признати, що Слезак умів промовити до своїх читачів: його книжка написана так займаючо, з таким природним гумором і дотепом, а до того так безпретенсіонально легко й погідно, що читач не в силі від неї відірватися. З кожної сторінки цих інтересних споминів, — чи пишеться в них про колишнього молодого слюсарського челядника, чи про його військові гаразди, чи про перший виступ, чи про життя в родиннім гуртку підчас ферій на селі, чи вкінці про тріюмфальну поїздку по Америці власним поїздом, чи хочби про гостинні виступи з оригінальними пригодами в Галичині, — відзивається до нас щира, сміючна, вояна людина в ній в того слова значінні, людина добра, мила, весела, щира, словом — людина любляча й люблена. Не дивно, що описи, пригоди й переживання Слезака, убрані в легку, грацію̆зну форму дотепу й сатири, розвіюють усяку журу, всякий сум із голов вдячних читачів. Книжку цю можна назвати просто взірцевою з того погляду, як повинні писатися і як можна писати такі на перший погляд сухі речі, як спомини. (В нашій літературі в деякому нагадують отсі спомини „Записки" приходника Старих Богородчан, о. Алексея Летвицького, що вийшли давним давно...). Що книжка Слезака принесла авторові також немалі матеріяльні користи, видно з того, що він примушений був „зломати слово" і видає другий том своїх „збірних творів" — спомини п. з. „Der Wortbruch". Книжку Слезака можна поручити всім нашим людям, особливож тим передовим українським діячам, що справді повинні і мають що сказати своїй суспільности.

(ін).

Всячина.

Тайна чаю. Чому в деяких місцях чай смакує нам незвичайно, а в інших він поганий? На таке питання, яке неодин з нас задавав собі часто, знавці дають одну цікаву відповідь. Не всяка вода надається до змішування з чаєм. Щоби смак чаю був добрий, вода та чай мусять собі відповідати. В Англії давно звернули увагу на цю обставину і великі фірми продажі чаю стежать пильно за тим, щоби знати, який хемічний склад води в поодиноких частинах краю, а навіть в ріжних містах. Є спеціяльні карти, які ті, що змішують ріжні роди чаю в фабриках, мають їх весь час перед очима. Коли тільки обставини десь змінюються, продавці негайно про це знають. Одні частини краю домагаються сильнішого чаю, инші слабшого, при цьомуж скількість комбінацій мішання родів чаю є безмежна. Давніше добрий чай був випадковим в Англії; нині кожний мешканець може домагатись чаю на підставі карти себто цього рода змішки, яку знавці признали в даним місці за найкращий.

Чим пояснити почерк людини? На це питання кожний має готову відповідь: рухами навченої руки. А проте своєрідний характер письма кожного з нас не є таким простим. Дотеперішній науковий погляд, що почерк є головно образом ріжних питомих примет руки, відкинув зовсім недавно померший фізіольог Преєр. На підставі численних досвідів він доказав, що рука грає якнайменшу ролю при витворенні питомих ознак почерку одиниці. Він давав даній особі перо в руку, якою вона не писала, пізніше вкладав його в уста, казав навіть писати ногами і стверджував, що при найбільше карикатурних формах букв виступають своєрідні прикмети почерку даної особи. З цього зробив він висновок, що почерк є витвором мізку людини і що з цього центра виходять характеристичні накази висловлені у вихилясах руки. Цим самим дав нову основу графольогії, яка виключає випадковість почерку або його засвоєння иншою людиною.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.
Самбір. Саля „Сокола".
19.III. „Дибук".
20.III. „Ой не ходи Грицю" (прощальна вистава).
1337 15—7

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Міткевичевої.
Ярослав. Саля „Гвязди".
19.III. „Пан Твардовський".
20.III. „Вій".
21.III. „Маруся Богуславка".

Пригадка. Отсим запрошуємо еще раз всіх Вп. Членів наших на Загальні Збори, які відбудуться в суботу 20. березня 1926, о 5 год. попол. у власних кімнатах. „Труд", Ринок 39, II. пов. 1414 2-2

Дрібні оголошення.

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

гнула Юделіса і Біра до судової відповідальности, обох їх усунено з посад, виключено з професійної спілки лікарів, а крім цього компартія усунула їх і зі свого складу. В мотивах того всього сказано, що „справа Юделіса і Біра має не так кримінальне як радше суспільно-політичне значіння і що партія не щадить комуністів, що порушують директиви про те, щоби уважно ставитися до спеціялістів, і щоби їх притягати до активного будівництва, та створювати їм сприятливу обстановку до роботи". Мотиви переконуючі, але не зовсім, бо для нещасного Гешеліна, видно, не було вже вищої інстанції над тих двох партійних спеців. Виходить, що як би їх не карали, то ці кари не можуть давати ніякої запоруки, що такі випадки індивідуального нищення замітніших одиниць комуністами припиняться. Ось зразок застрашаючих життєвих відносин, ось зразок своєрідньої диктатури в життю не влади, не чек-и а самих комуністів, в даному випадку ще й професійних товаришів. Приглядаючися тому фактові, мимоволі, приходять тобі на думку десятки інтелігентів, що покінчили теж самогубством напевно при аналогічних обставинах. У звязку з тим мимовільно насувається згадка на трагічну смерть Міхновського.

Зовсім инша справа і з зовсім иншого поля квітка та, про яку хочемо писати далі. У волинському селі Дубищах убили на хуторі Парсинівка громадського писаря Манделя Иосипа і його сина-приймака Кравчука Методія ще 23. березня 1925 р. З радянської преси виходить, що ціла околиця знає, хто їх убив і за що вбив. Убивство має наскрізь політичний підклад. Мандель знав про многі незаконні подвиги сільських крикунів і навіть про деякі з них доносив раз до прокуратури і слідчого судді. Та цей останній потягнув Манделя до відповідальности за клевету. Сільська рада рішила була видати вбийників владі і направила відповідну постанову до суду і прокуратури. На диво ні суд ні прокуратура справою не занялись як слід, а обвинувачених покликали до переслухання в характері свідків. Вони направили підозріння за вбивство на жінку Манделя. Ця остання робила зі свого боку заходи, щоби винних притягнути до судової відповідальности. Це їй не вдалося і проти підозріних у вбивстві припинено доходження. Поновні заходи жінки спричинили те, що в справу вмішався окружний прокуратор і суд. Але и це не помогло. Накінець дійшло до того, що всі акти справи пропали невідомо куди зі суду в Житомирі.

Кінець-кінців минув цілий 1925 р. і справа не рушила вперед. Випадково довідалася про неї колєгія сількорів київської „Пролєтарської Правди" і порушила справу в пресі. І це не помогло. Тоді київські сількори передали справу до харківських „Вістей", де її широко обговорив П. Лісовий. Він домагається, щоби в справу вмішався генеральний прокуратор України та притягнув усіх винних до судової відповідальности за свідоме тушування справи.

Не входячи в те, хто має рацію, сільрада Дубищ, чи сількори „Пролєтарської Правди" в Києва, чи накінець П. Лісовий з „Вістей", ми всеж таки нотуємо цей клясичний випадок пролєтарської судової справности і тамошних судових відносин. Инша річ, коли судять „контрреволюціонерів" або таких, що займаються „економічною шпіонажею", тоді все иде справно і зразково. Але наведений зразок теж має своє значіння і кидає жмут світла на ті нові життєві „шляхи", що їх радвлада закоріняє в нивах.

Смерть Брусілова.

17. III. помер у Москві ген. Брусілов на запалення легких. Від кількох місяців був у санаторії.

Біржа.

Америк. дол. 8·10 — 8·12 канад. дол. 7·90 — 7·95, чеські кор. 0·23·25 — 0·23·33, леї 0·3·20 — 0·3·33, франки фр. 0·28·25 — 0·28·50, фр. швайц. 1·50 — 1·55, англ. фунти 37·00 — 37·50.

Золото. 20 кор. 31·50 —32·00, 20 франк. 29·00—29·50; 20 марк. 36·00—36·50; 10 руб. 39·50—40·00.

Срібло. Австр. кор. 0·64·00—0·64·25, 5 австр. кор. 3·45—3·50, фльорени 1·72—1·75, рублі 2·70 — 2·75, рубель дрібним сріблом 1·35 —1·40.

Пшениця колева з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50 ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 22.50—23·00.

Державні кредити на допомогу весняним засівам.

Кр. Тов. Госп. „Сільський Господар" у Львові сповіщає:

Міністерство рільництва у Варшаві отворило для рільників, пошкодованих в минулому господарському році повінями і иншими живловими нещастями кредит в Державнім Рільничім Банку у загальній висоті 3,500.000 зол. на 6 або 7 відсотків в річнім розрахунку. Речинець сплати кредиту припадає на кінець листопада 1926 року.

Зі загальної суми кредиту приділило міністерство рільництва на поодинокі воєвідства ось які квоти

1) Варшавське воєвідство 500.000 зол., 2) Келецьке — 200.000 зол., 3) Лодзьке — 100.000 зол., 4) Поморське — 300.000 зол., 5) Виленське — 400.000 зол., 6) Білостоцьке — 100.000 зол., 7) Новгородське — 250.000 зол., 8) Краківське — 650.000 зол., 9) Львівське — 500.000 зол., 10) Станиславівське — 300.000 зол., 11) Тернопільське — 100.000 зол., — 12) Поліське — 100.000 золотих.

В межах поодиноких воєвідств переводять розподіл кредитів на поодинокі повіти воєвідські комітети допомоги весняним засівам, покликані до життя воєводами з кругів сільсько-господарських організацій, що ділають на території даного воєвідства або побіч них з кругів самоврядування.

В межах політичних повітів розподіл на поодинокі громади спочиває в руках повітових комітетів допомоги весняним засівам, покликаних до життя старостами з місцевих сільсько-господарських організацій або побіч них з кругів повітового самоврядування.

Асигновані — на руки воєводів — квоти, після розподілу їх на політичні повіти воєвідськими комітетами допомоги весняним засівам, передають воєвідства дотичним старостам.

Технічне переведення акредитування пошкодованих повінями й иншими живловими нещастями рільників можуть староства перевести двоякими шляхом:

а) Через повітові каси ощадности при виділах рад повітових (сойміках), при чому виділи повітові є обовязані зложити на руки старости для Державного Банку Рільничого скрипт довжний на повну приділену їм квоту задля забезпеки покредитованих квот;

б) Через кредитові кооперативи повітового характеру, при чому ці кооперативи обовязані на забезпеку кредиту зложити на руки старости для Державного Рільничого Банку вексель з жиром своєї кредитової централі (у нас Центрального Кооперативного Банку „Краєвого Союзу Кредитового" у Львові).

З відсотків, побираних від позичок у пошкодованих рільників припадає на річ Державного Банку Рільничого 3½ процент, на річ каси, яка акредитує пошкодованих безпосередньо 2½ процент, у виняткових випадках 3½ процент у річнім розрахунку.

Подаємо це до відома нашого рільничого загалу, а зокрема до відома філій „Сільського Господаря" і управ наших кредитових кооператив, щоби вони спільними зусиллями стали на допомогу пошкодованим рільникам в добутті кредитів на весняні засіви.

Заразом комунікуємо, що Комітет допомоги весняним засівам при львівськім воєвідстві уконституувався дня 12. березня 1926 р. В його склад увійшли під проводом воєводи делегати: Тимчасового виділу самоврядування, Товариства господарського у Львові, Товариства Кулок рольничих у Львові, Краєвого товариства господарського „Сільський Господар" у Львові і Зайонцу земян у Львові. Рефрентом комітету є начальник департаменту рільничо-ветеринарійного львівського воєвідства.

З квоти, призначеної на львівське воєвідство, а саме: 500.000 зол. закредитував воєвідський комітет всі повіти львівського воєвідства за винятком сокальського. На поодинокі повіти припало в тисячах золотих: 1) Бібрка 12, 2) Бережани 27 (шкоди в Березові оцінено є на 1,065.000 зол.), Добромиль 12, 4) Дрогобич 40 (шкоди в Дрогобичі оцінено на 1,000.000 зол.), 5) Городок 5, 6) Ярослав 55 (шкоди в Ярославі оцінено на 2,400.000 зол.) 7) Яворів 5, 8) Кольбушова 10, 9) Кросно 34, 10) Ліско 20, 11) Любачів 5 (вниці), 12) Львів 12, 13) Ланцут 23, 14) Мостиска 10, 15) Ніско 5, 16) Перемишль 70 (шкоди в Перемишлі оцінено на 2,800.000 зол.), 17) Перемишляни 10, 18) Рава Руська 5, 19) Рудки 30 (шкоди в Рудках оцінено на 2,130.000 зол., староство зажадало 20.000 зол., комітет підніс акредитову на 30.000 зол.), 20) Ряшів 10, 21) Самбір 58, 22) Сянік 10, 23) Старий Самбір 12 (шкоди оцінено на 320.000 зол.), 24) Стрижів 10, 25) Тарнобжег 5, 26) Жовква 5.

Пропонований склад Повітових комітетів допомоги весняним засівам, а саме, щоби до нього староства покликали репрезентанта виділу повітового, двох селян (одного Поляка, одного Українця) і одного репрезентанта великої власности — не устоявся. Представник краєвого товариства господарського „Сільський Господар" у Львові, інж. Юліян Павликовський, спротивився засаді пропонованій воєвідством дотично складу повітових комітетів, зależного від арбітрального повелення старости і заступився за тим, щоби повітові комітети допомоги, подібно як воєвідський комітет, складалися, побіч репрезентантів повітового самоврядування, з репрезентантів сільсько-господарських організацій, ділальних в повіті, між ними репрезентантів філій „Сільського Господаря", мотивуючи своє становище конечністю ведення аграрної адміністрації при помочі сільсько-господарських товариств.

Становище репрезентанта краєвого товариства господарського „Сільський Господар" найшло підтримку у всіх членів воєвідського комітету допомоги весняним засівам. Винесено рішення, на основі якого старости обовязані зложити повітовий комітет допомоги засівам, поруч репрезентанта виділу повітового, з репрезентантів національних рільничих організацій в повіті.

З концертової салі.

Концерт колядок і щедрівок. — Шевченківський концерт.

Хоча мої замітки про перший концерт, що відбувся ще в першій половині минулого місяця, видаються сильно опізненими, хоча у нас з багатьох, навіть дуже вдатних концертів не появляли ся взагалі справоздання з причини, що самі справоздавці були ангажовані будь в уладжуванні тихже або й самі виступали, як ось і цим разом, — то все таки уважаю, що концерту цього не можна збути мовчанкою хочби з тої причини, що на ньому виконано декілька творів молодих українських композиторів з Великої України: Козицького і Верниківського. І це спонукує мене написати декілька заміток і про той концерт.

Програма того концерту, ініціятором якого був сам його диригент, п. Лев Туркевич, якому й завдячуємо виведення тих нових речей, складалася з поважного ряду колядок і щедрівок, відспіваних у переважній части „Львівським Боянем", а відтак „Бандуристом", і з сольової точки співачки п. М. Любенської.

Хоч які справжні перлини хорової літератури чули ми в обробітках Степенка й Леонтовича, хоч як цікавою була для нас прекрасна щедрівка Людкевича, яка в мініятурі виявила нам подекуди нові у автора кольористично-гармонічні черти — то все таки найбільш інтересною для нас була поява нових творів нових композиторів з Києва, Козицького й Верниківського. В останніх роках Велика Україна втратила трьох визначних музичних діячів, а саме Леонтовича, Стеценка і Степового. Тому й питання, що дієтьcя там на полі музичної творчости після смерти тих композиторів, набирає тим більшої ваги і значіння. Безперечно, з тих кількох, в додатку невеликих зразків творчости молодих композиторів годі хочби в приближенні утворити собі повний образ іхньої праці. Та все таки й ті дрібні твори вказують на те, що їх автори твердою ногою ступили на музичному полі, виявивши вповні засвоєну культуру вокальної техніки. Почули ми Верниківського „Дзвони" і „Ой в чистім полі" та Козицького „Ой в гаю, гаю", „Ой коляда колядниця" і „Да не тумани з моря". Коли-либ ходило про приблизну характеристику напрямку названих композиторів, то треба підмітити, що пішли вони радше по лінії фактури Леонтовича, як Стеценка, себто фактури більш контрапунктичного, між гармонічного задоження. Оба вони шукають нових шляхів, цікавих як контрапунктично-гармонічних, так і ритмічних проблем. Обробітки Козицького вже ізза своєї більшої кількости й обємистости дали нам наразі виразніший образ, як Верниківського. Одначе все таки в обох тих композиторах слід на тому місці повітати гідних наслідників передчасно померших згаданих уже визначних композиторів — наслідників, покликаних продовжати розпочате їх попередниками діло.

Хори „Львівського Бояна" й „Бандуриста" були незвичайно сумлінно підго-

товлені дир. Л. Туркевичем. Точки, виконані „Бояном", представляли все таки більшу вирівнаність і звукову мягкість. Голосовий матеріял „Бандуриста" видається ще доволі сирий і в тому напрямі слід там працювати. Театральна сцена й декорації поглотили, правда, чи не половину звукового ефекту будь-що-будь сильно заступлених хорів, але слід підчеркнути змагання диригента видобути всі характеристичні прикмети, нюанси й тонкости співаних творів.

Солісткою цього вечора була п. М. Любенська, що вперше виступила перед ширшою українською публикою. Це може було причиною деякої початкової треми, яка зрештою скоро уступила і позволила співачці виявити себе, як дуже цінну вокальну силу з вельми шляхотним і приємним голосовим матеріялом, правда, надто не сильним, за те звуково вирівнаним у всіх реєстрах. Поруч тих чисто вокальних прикмет, які свідчать про перебуту гарну школу, співачка виявила велике зрозуміння і відчуття всіх тонкостей на перший погляд простих, все таки глибоких колядкових мельодій і тексту.

Цілість концерту зробила доволі гарне враження і того роду виступи слід би повторити з метою популяризації української народньої музи серед ширших верств і шкільної молоді.

Важко приходиться мені реферувати справу Шевченківського концерту. Не посуджую нікого про легковаження справи чи недоложення відповідних старань — ні! І добра воля і праця покликаних до того людей сповнили совісно свій обовязок в даному разі. Тільки що часи змінюються а з ними і форма таких свят мусить змінитися. Давнішими часами Шевченківський концерт був до певної міри щорічним біляносом нашого культурно-музичного життя і дорібку. Нині те життя поволі, але вперто зачинає спеціялізуватися. Чимраз більше і частіше відбуваються у нас концерти з чисто музичною тенденцією і в той бік звертається інтензивність та напруження наших сил і змагань. Воно й повинно так бути і це відрадна поява — одначе тим самим відбивається це відємно на Шевченківських концертах, які при нинішніх невідрадних обставинах і доволі скупій кількости працьовників у тому напрямі стають нераз просто перешкодою в цих змаганнях, забираючи в суті річи багато часу, а не даючи в ефекті того, що повинні дати. Успіх і вартість програми такого концерту залежить ще й від того, чи дає вона щось нове, звязане в додатку з Музою Шевченка. Не перечу, що в нині можна би ще зробити доволі цікавий Шевченківський концерт, колиб ми мали все нові й нові твори, що підходилиб під таке свято. Та, на жаль, щороку так не може бути й відповідно до того музична література вичерпується, повторюється, тратить на цікавости. В прикрім положенні находяться й солісти, які не знають, що виконувати на такому святі — не говорючи про те, що коли давніше виступ на Шевченківському концерті був чи не одинокою, в кожнім разі рідкою нагодою появи на естраді соліста, то нині для нього є це вже певного роду жертвою, бо він волить виступати в атмосфері чисто музичного концерту, без традиційних промов і декламацій... Воліє це й дійсно музикальна публика. Через те все Шевченківські свята тратять густо-часто свій високий настрій, бо стають консеквенцією радше імперативу сухого сповнення традиційного обовязку такого концерту, між внутрішнім імпульсом і духовою потребою. Теперішні Шевченківські свята вийшли з кругів гімназійної та студентської молоді. Нині бачимо, що вони там ще тільки мають свою рацію в дотеперішній формі — можуть мати і мають її ще також і в українських кольоніях на чужих землях, але не у нас, бодай не в тій формі, і не для української інтелігенції...

Справу Шевченківського свята повинно перейняти на себе Наукове Тов. ім. Шевченка й уладжувати його в формі академії з науковими рефератами про творчість Шевченка. В програму такої академії моглиб увійти, розуміється, нераз і деякі відповідні музичні точки. Уладжування Шевченківських концертів як таких треба залишити шкільній молоді, а радше перевести справді обдуману популяризацію тих концертів для широких мас, що одначе вимагає спеціяльних великих зусиль в тому напрямі, які ледви чи дадуться на протязі короткого часу здійснити. Проблема Шевченківських свят є надто важка і потребує широкої дискусії, а всетаки нам прийдеться її вирішити. Одно стає кожному ясним, що концерти в честь Шевченка, в тій формі, як досі, не дивлячись на нераз гарне виконання поодиноких точок, на участь в них знаменитих солістів, як ось і цим разом, не мають настрою, гідного такого обходу і замісць її дбадьорювати, викликують в души вражіння якоїсь догараючої свічки.

З уваги на ці замітки, уважаю зайвим реферувати артистичну сторону виконаних на львівському концерті точок програми. В. Барвінський.

„Ante portas".

„Дух Льокарна" потерпів діймаючу поразку і то якраз там, де він повинен був розпустити до лету насталені крила. „Дух Льокарна", зроджений на вільній швайцарській землі, не міг піднятися до лету в тій самій країні, в серці обєднюючої й примирюючої Ліги Націй.

Одною з головних причин поразки мирної політики, заініційованої Англією і в загальних обрисах спрецизованої в Льокарні, є поплутана, занедбана, невирішена, оставлена на поталу „внутрішньої політики" поодиноких держав меншостева квестія, квестія поневолених народів чи їх частин. Вона то, як дух Ганнібаля найшлася „ante portas" Ліги Націй, вона перелякала тріножного „духа Льокарна", вона не дала змоги сучасним керманичам світа дійти до ладу в Женеві.

Коли в тихому закутку швайцарської землі прийшов на світі лагідно усміхнений „дух Льокарна", та сустлива справа не представлялася надто грізно. Не тому, щоб вона не істнувала або щоб її стан не був грізний, але тому, що вона безпосередньо не зачіпала світових великодержавців. Національна квестія істнувала десь в Польщі, в Румунії, в Македонії; взагалі в напів-екзотичних зі становища західного Европейця країнах, але яке діло до неї Англії чи Франції. Правда, від часу до часу прийде до Секретаріяту Ліги Націй якась жалоба, але нею ніхто не цікавиться. Часом перегляне її якийсь урядовець, а часом і без перегляду вона помандрує до актів. Якщо не гремлять гармати і не ллється кров, національна квестія находиться в стані спочинку.

Та виявилося, що „дух Льокарна", не лише сіє балодом довкола себе, але вміє робити й збитки, що він часами будить зі сну світових можновладців і вказує їм на незагоєну рану XX. століття, що він спричинюється до того, що національна квестія ожидає навіть для байдужних до неї дипльоматичних джентельменів. Иншими словами, що та квестія домагається своєї розвязки, бо в противному випадку погрожує глибокими потрясеннями і важкими комплікаціями.

В Льокарні обіцяно Німцям постійне місце в Раді Ліги Націй, не згадуючи нічого про наділення такимиж місцями инших держав. І може все було би відбулося злобно як би не те, що ненадійно національна або — як тепер кажуть — меншостева квестія стала „ante portas", перед брамами Ліги Націй перед лицем европейського синедріону. І то виросла та справа не в державі, яка має нпр. 12 міліонів „чужинного" населення на 28 міл. жителів, але вискочила в державі, яка має 240 тисяч (по німецьким джерелам, а 160 тис. по італійським) німецького населення на 41 міл. жителів. Гноблення Італійцями дрібної тирольсько-німецької меншости викликало величезну метушню. Промови в баварському соймі і всенімецькому парляменті та ціцеронсько-погрозливі вигуки Муссолінія. Виявилося, що меншостева квестія, навіть найдрібніша, є вічною небезпекою для мира, є бочкою пороху, що кожної хвилі готова спричинити воєнний пожар. Опісля прийшли язикові розпорядки в Чехословаччині, польсько-литовські сутички, тільки в Польщі міліонові меншости набрали води в рот. Але й цього було досить, щоби машину пустити в рух.

Вже у звязку з ренським пактом говорилося голосно про те, що Німеччина видвигне національну квестію на терені Ліги Націй, що навіть не виступаючи в характері генеральної заступниці покривджених народів, але вже самою своєю приявою буде впливати на належну оцінку тієї вельми складної й вельми небезпечної квестії. Тим більше почала виринати ця квестія чим більше зближувалося принняття Німеччини до Ліги Націй з признанням їй постійного місця в Раді Ліги. Колиж дрібна тирольська справа наробила такого великого галасу і викликала таку незвичайну метушню, то всі держави, які під оглядом національної квестії мають масло на голові і лякаються, щоб їм від того не заїшли очі, розпочали контракцію з метою в нівець звести вплив Німеччини. А що найбільше гріхів в національній справі припадає на Польщу, то й не диво, що пущено в рух всю машинерію, щоби її в однакові умовини поставити в женевській установі з Німеччиною.

Збільшенням постійних місць в Раді Ліги і невтралізацією впливу Німеччини мають на меті вбити національну квестію, розмінити її на дрібну монету внутрішньої, закритої перед поневоленими народами колотнечі і щонайменше притупити гостроту її актуальности.

Цю думку висловив перед д-ром Медінгером (членом празького сенату, як це подає він в „Нас Фр. Пресce") один з антантських делегатів:

„Минули гарні часи Ліги Націй. Зі вступом Німеччини у всій повазі спадають на нас нові завдання. Тепер виявляються всі трудноші дипльоматичної сфери світа. Ще більші комплікації наступлять зі вступом Росії або Америки. Дотепер були ми між собою. Чи було нпр. що лекшого, як поховати якунебудь меншостеву жалобу? І тепер або Ліга Націй розлетиться, або розвинеться в зовсім щось инше, як було досі".

Вже ця тривога, яка пробивається в словах антантського делегата, вказує, що національна квестія є „ante portas". Відсуненням справи принняття Німеччини в Лігу Націй, відсунено її міжнародню гостроту на якийсь час. Але це на ніщо не здасться. Національна квестія є проявом духа часу і вона мусить бути вирішена скорше чи пізніше, — чи то міжнародніми чинниками, чи шляхом безпосередности, чи вкінці нагальним способом.

Актуальність національної квестії є безспірна. І тому поклик до обєднання „національних меншостей" є гаслом теперішнього моменту.

Ф. Ф.

Радянська Україна.

Образки з життя: а) боротьба за право життя; б) зразок „справедливости" радянських судових органів.

В Одесі поповнив самогубство популярний і талановитий лікар Гешелін. Але те, що хтось, навіть лікар, поповнив самогубство, не було би ще таким виїмковим і гідним уваги явищем. Річ не в самому факті, а в мотивах вчинку і тих життєвих обставинах, що його спричинили. Гешелін дістав шляхом конкурсу посаду шпитального лікаря. Його конкурентом був комуніст Бір, що не міг ніяк погодитися з тим фактом. Бір багато не думав і пустився на нечесний шлях наклепу на Гешеліна. До інспектора шпитальної сітки теж комуніста Юделіса написав донос, що Гешелін висловлювався зневажливо про партію і його слід радше посадити до БУПр-у (будинок примусової праці або тюрма) ніж допустити на посаду в шпиталі. Юделіс негайно скасував постанову конкурсової комісії та не допустив Гешеліна на посаду без провірення справи.

Гешелін рекурсував до професійної лікарської спілки, але головою спілки був теж Юделіс. Рекурсу не тільки не полагоджено, але й усунено його зі складу профспілки, чим позбавлено його змоги займатися навіть вільною практикою — Гешеліна визнано нетрудовим елементом, а тому для радянської суспільности зовсім непотрібним. Дійшло до того, що його викинули з помешкання як непотрібного галапаса. Гешелін опинився у безвихідному положенні та мав до вибору голодову смерть або самогубство. Вибрав це останнє і лишив по собі картку з написом: „Причиною моєї смерти партієць доктор Юделіс".

І щойно по смерти талановитого лікаря партія і влада заінтересувалася справою. Прокуратура прит

Лист з села.

Негативні елементи села виступають ворожо проти кооперативи чи то з особистих мотивів до поодиноких членів управи, чи то підбехтані ворожими й конкуруючими чинниками. Адміністрація, особливо поліція постійно проявляє придирчивість у відношенні до кооперативного руху, заслонюючись „санітарними" оглядами. В одній кооперативі я стрінувся з довгою тяганиною з приводу вивіски. Очевидно, вивіска була в українській мові. Поліцай почав домагатися вивіски в польській мові. Тоді виставлено фірмову вивіску згідно зі змістом зареєстрованої фірми: по українськи кирилицею і латинкою. Одначе й цього було мало поліцаєві. Він почав via староство накладати постійні кари на кооперативу, домагаючись польської вивіски в польських державних кольорах (червоно-білому). Який абсурд! Подумайте собі, чи є щось подібного можливе в якінебудь державі, щоби вимагати відзначення приватної фірми державними кольорами. Колиб деинде приватна фірма дозволила собі на такий несмачний крок, то була би потягнена до відповідальности за надуживання державних признак, які є прикметні тільки для державних установ. А в Польщі якраз навпаки. І кооператива мусить платити кари тільки за анальфабетизм польських поліцаїв.

Приватні крамарі, особливо Жиди, ведуть безпощадну боротьбу з кооперативами. Притягаючи до себе негативний елемент села, вони підюджують його проти кооперативи, розсівають про неї неймовірні поголоски, поширюють злобні видумки. Нпр. з приїзду ревізора роблять цілу подію, в якій фігурують і надужиття, і банкротства повітового союзу, а навіть львівської централі та лякають селян, що вони мусітимуть платити за те, що „покрали пани". Таким чином сіється недовіра до кооперативи, спричинюється остудження запалу, і менше вироблені одиниці починають відмежовуватися від кооперативи. Атавістична віра, що — мовляв — „Жиди все знають" починає перемагати. Крім того жидівські крамарі, піддержувані своїми організаціями, ведуть неперебірчиву конкуренційну боротьбу. При допомозі окремих розвідників вони довідуються не лише про ціни товарів, але про ріжні інновації, стараючись обнизити ціни, не лишитись позаду під оглядом не так якости, як ріжнородности товарів, кредитують на всі боки, щоби тільки знеохотити членів кооперативи і довести її до упадку. Правду кажучи, піддержувані матеріяльно жидівськими організаціями, Жиди-крамарі є найгрізнішими противниками кооперації і господарської емансипації українського селянства. Не слід замикати очей на те, що в багатьох випадках Жидам удається осягнути намічену ціль, хоч ця спорадична знеохота — зовсім природно — не зупиняє розросту співдільницького руху. Але ясне й те, що жидівська боротьба з кооперацією, не зважаючи на наші моменти розбіжности інтересів українського селянства і розсіяного між ним жидівського елементу, викликує прояви антисемітизму, які не вроджать добра.

Будучи справедливими, треба зазначити, що ті прояви жидівської боротьби є наскрізь природні. Є це факти, що випливають з життєвих інтересів, з боротьби за існування. Не боротьба з кооперативним рухом, ведена Жидами, нас обурює, а неморальність деяких способів боротьби.

Досі Жиди мали у нас торговельний монополь. Тепер кооперативи починають підважувати те монопольне й зискове становище Жидів. Я взяв на увагу одну кооперативу і на основі її крамарської діяльности прийшов до досить цікавих висновків. Кооператива, себто спілкова крамничка в селі X, що має 90 членів і 600 зол. всіх капіталів, заробляє місячно пересічно 100 зол. В томуж селі (300 хат з 1500 жителями) є ще чотири приватні крамниці, дві християнські (з яких одна майже не функціонує) і дві жидівські. Одна з жидівських крамниць пропирує вдвоє або втроє краще від кооперативної крамнички, торгуючи не лише сільсько-крамарськими товарами, але й маючи тютюн та алькоголь. Коли одна, дуже примітивна кооператива заробляє місячно 100 зол., то дві жидівські мусять заробляти найменше 300 зол. (взявши, що одна з жидівських крамниць просперує вдвоє або і втроє краще від кооперативи). Значить одно село дає двом жидівським сімям 300 зол. заробітку в місяць або 3.600 зол. у рік. А що на українській національній території під Польщею маємо понад 6.000 (шість тисяч) українських сіл, то українське селянство дає заробити сільським жидівським крамарям пересічно 22 міл. зол. Але українських кооператив є всього лише 2.000 (дві тисячі). Коли принятти що всі вони є сільськими крамницями, то ще в 4.000 українських селах заробіток жидівських крамарів піднесеться. Приймаючи, що він піднесеться тільки заробітком (не зиском) відсутніх там кооператив (1.200 зол. річно), одержимо разом в 4.000 селах квоту 5 міл. зол. річно, себ-то разом 27 міл. зол. річно. Алеж не всі села є в тому положенні, що мають тільки по дві жидівські крамниці, як і не всі села мають християнські крамниці, як в даному випадкові, та й вкінці не всі села мають 1.500 жителів. Село, про яке говоримо, є щодо числа населення нижче середнього. Зараз сусіднє біля нього поруч одної кооперативи і жадної приватно-селянської крамниці має аж вісім жидівських крамниць. Таким чином квоту 27 міл. зол. річного жидівського заробітку в українських селах треба щонайменше подвоїти. Отже доходимо до висновку, що жидівське населення заробляє річно на українських селянах 54 міл. золотих, повертаючи ту суму на свій прожиток і господарський розробок.

Зовсім ясно, що коли кооперативний рух, який сьогодні є тільки в початках, загрожує не лише підірвати жидівський крамарський монополь на селах, але й його в дальшому розвитку зліквідувати, то Жиди користуються всіми способами, щоби до цього не допустити. Будучи добрими тактиками і знаючи всі прийоми купецької боротьби, вони зразу не обмежуються державою, тільки — не оглядаючись на мораль і етику, переходять з офензиву.

(Продовження буде).